

Hallunda gård

Färgundersökning

Antikvarisk rapport

Hallunda 4:20
Botkyrka socken
Botkyrka kommun
Södermanland

Hallunda gård

Färgundersökning

antikvarisk rapport

Hallunda 4:20
Botkyrka socken
Botkyrka kommun
Södermanland

Helén Sjökvist

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2019

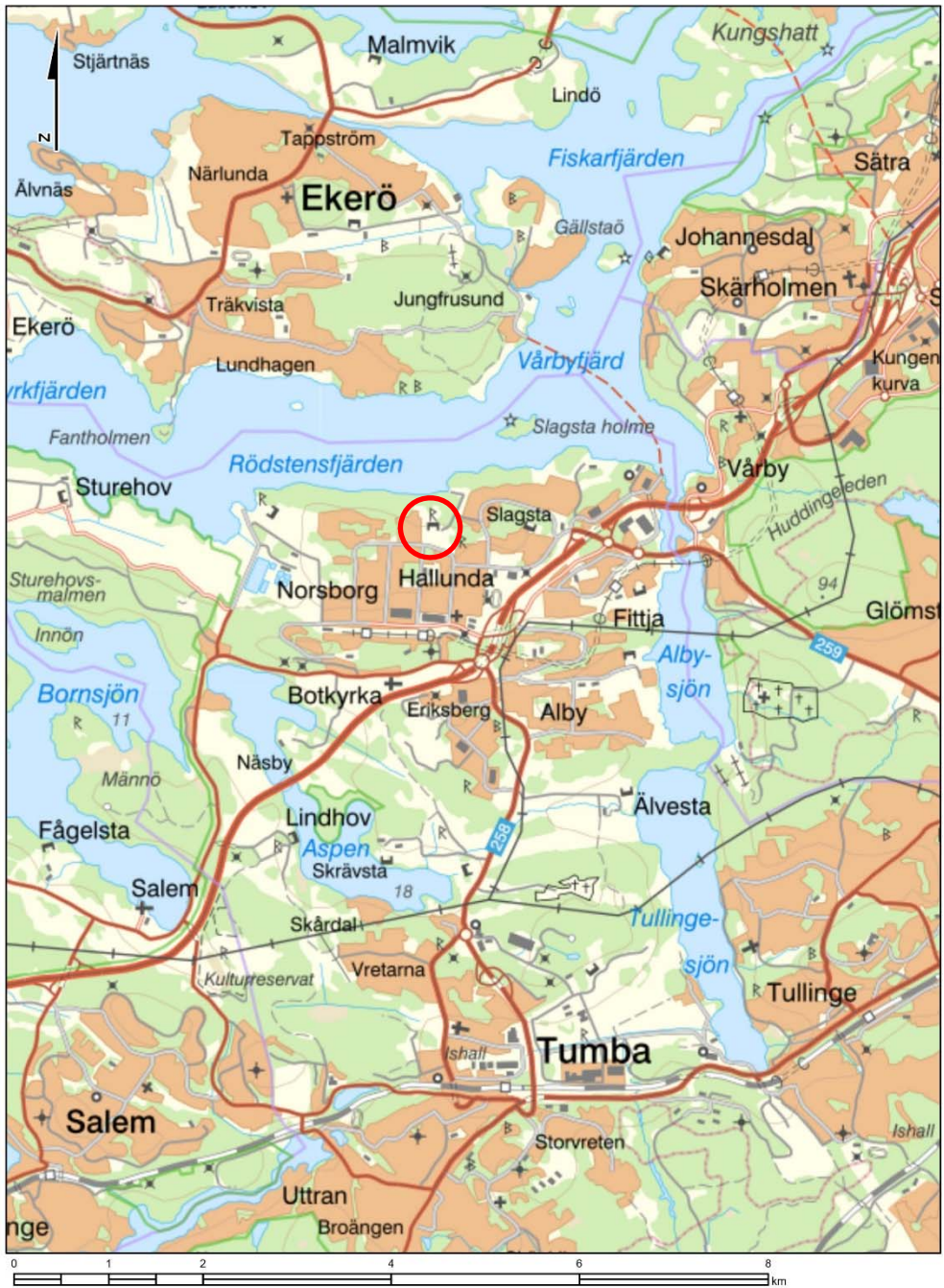
Omslag: Ladugårdens västfasad. Foto Helén Sjökvist.

Samtliga fotografier tagna av Stiftelsen Kulturmiljövård om annat ej uppges.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. MS2012/02954.

Innehåll

Inledning.....	5
Färgdokumentation.....	6
Utförande	6
Byggnad: 1, Mangårdsbyggnad/Corps de logis.....	6
Byggnad: 2, Västra flygeln (Stallflygeln)	8
Byggnad: 3, Östra flygeln (Köksflygeln).....	9
Byggnad: 4, Trädgårdsmästarbostaden.....	11
Byggnad: 5, Loftbod	13
Byggnad: 6, Långa längan	14
Byggnad: 7, Trädgårdsmagasinet	15
Byggnad: 8, Vagnslider.....	16
Byggnad: 9, Tegelbod	17
Byggnad: 10, Brandbod/hönshus	17
Byggnad: 11, Ladugård och stall.....	18
Byggnad: 12, Dass.....	19
Byggnad: 13, Lusthus	20
Byggnad: 14, Bod	21
Byggnad: 15, Klockhuset	22
Byggnad: 16, Orangeriet	23
Byggnad 17, höns- och svinhus	25
Byggnad 18, garage	25
Byggnad: 19, Magasin.....	26
Byggnad: 20, Bod	27
Byggnad: 21, Hönshus	28
Förslag kulörer.....	30
Prioriterade byggnader	30
Övriga byggnader.....	33
Referenser.....	35

Figur 1. Hallunda gårds läge markerat. Karta från länsstyrelsernas webbgis.

Inledning

Det har under lång tid funnits planer på ytterligare exploatering kring Hallunda gård. Området utredas för detaljplaneläggning och med anledning av detta har Stiftelsen Kulturmiljövård av Botkyrka kommun fått i uppdrag att göra en bedömning av befintlig bebyggelsemiljö inom området samt att föreslå skydds- och varsamhetsbestämmelser för bebyggelsen. Färgundersökningen har till syfte att ge ett antikvariskt kunskapsunderlag till detaljplanarbetet, för att i detaljplanen kunna föreskriva lämpliga kulörintervall för byggnaderna. Arbetet är utfört av byggnadsantikvarierna Helén Sjökvist och Christina Andersson.

Särskilt fokus läggs på färgsättningen på byggnad 1. Corps de logis, Byggnad 2-3 flyglar, Byggnad 4 trädgårdsmästarebostaden, byggnad 13 Lusthus, byggnad 15 Klockhuset, Byggnad 16 orangeriet. Kulörer på dessa särskilt utpekade byggnader anges för exempelvis fasad, fönster, fönsterluckor och dörrar.

För byggnad 11 Ladugård och stall finns uppgifter om att man tidigare haft gula detaljer. Detta undersöks översiktligt. För samtliga övriga byggnader som tidigare har föreslagits få någon form av skydds- eller varsamhetsbestämmelser ges en generell kulör- eller materialangivelse, som ur antikvarisk synvinkel bör användas. Detta kan gälla ytor som bör behandlas med faluröd slamfärg eller tjära exempelvis. En generell riktlinje ges.

Figur 2. Byggnadsnumrering i KM:s inventering.

Färgdokumentation

Utförande

Dokumentationen är utförd den 22 mars 2019 av byggnadsantikvarierna Christina Andersson och Helén Sjökvist.

Normalt sett vill man gärna utgå från pigment då man arbetar med kulturhistoriska miljöer som skall målas med linoljefärg eller kalkfärg. För att förenkla kulörbeskrivningen i förhållande till detaljplanen utgår vi emellertid i denna dokumentation från NCS-koder.

Enligt nuvarande ägare är manbyggnaden senast ommålad omkring 1980 av målerifirman Zerat. Dessförinnan av och genom antikvarie Andersson och med bistånd av arkitekt Erik Lundberg. Fönsterluckor och dörrar på flyglarna, samt entrédörren till klockhuset är ommålade med linoljefärg omkring 1995. Ekonomibygnaderna är rödfärgade med färg från LIAB i Småland. Portar är behandlade med dalbränd tjära utspädd med linolja och något terpentin.

Med tanke på den långa tidsrymd som gått sedan senaste ommålningen av byggnaderna har kulörerna sannolikt blekts och förändrats. Man kan också konstatera att underliggande färglager av linoljefärg kan ha förändrats och ibland gulnat då de inte är exponerade för solljus. I flera fall har vi fått göra en bedömning av hur färgerna kan ha sett ut då de var med mättade med olja. Detta blir dock i viss mån en uppskattning.

Inför en ommålning av byggnaderna bör man alltid stryka upp kulörerna för att göra en bedömning av vilken som skall användas. Detta för att kombinationerna skall bli harmoniska och för att minska risken för feluppskattning av kulörer.

Byggnad: 1, Mangårdsbyggnad/Corps de logis

Historik: Byggnaden är troligen uppförd vid 1700-talets mitt. På fotografier från omkring sekelskiftet 1900 kan man ana mörkare fönsterbågar samt ljus kulör på vinds- och takkuporna. Södra verandan har förändrats. På bilder från 1901 och 1922 anas en äldre verandakonstruktion med pulpettak samt räcke med korslagda ribbor, trappan är breddad efter 1922 års foto. Även norra fasadens veranda har tillkommit efter 1922 års foto.

Figur 3. Hallunda gård avbildad 1901. Man kan ana huvudbyggnadens mörkare fönsterbågar samt något av verandans utformning. Foto Sigvard Kinell. Källa: Stockholms stadsarkiv.

Figur 4. Mangårdsbyggnaden avbildad 1922. Fönsterbågarna är vitmålade. Verandan har ett pulpettak samt är övervuxen av grönska. . Foto: Almberg och Preinitz. Ur: Svenska hem i ord och bilder.

Sockel/grund:

Nuvarande kulör: Gul S2030-Y20R

Dokumenterade äldre kulörer: Under nuvarande kulör finns en ljusare gulbeige motsvarande cirka S1020-Y20R samt en grå motsvarande S4010-Y10R . Under dessa finns en rosatonad kulör motsvarande cirka S2020-Y60R.

Fasad:

Nuvarande kulör: S2030-Y20R

Dokumenterade äldre kulörer: under nuvarande återfinns en något mörkare kulör S2040-Y20R

Listverk:

Nuvarande kulör: S3005-G50Y

Dokumenterade äldre kulörer: Under nuvarande kulör framkom en lätt beigetonad kulör motsvarande S3005-Y20R (kan möjligen vara påverkad av övermålning). Under denna återfanns en ljusare kulör som i det närmaste samstämmer med nuvarande kulör.

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: S2005-Y20R

Dokumenterade äldre kulörer: S3005-G50Y. Problem fanns med att komma åt att skrapa äldre färglager.

Fönsterluckor:

Nuvarande kulör: S2005-Y20R

Dokumenterade äldre kulörer: S3005-G50Y framsida. S2040-Y20R baksida.

Dörrar:

Nuvarande kulör: röd entrédörr i söder S6020-Y80R. Ljus dörr på norrsidan S3005-G50Y

Dokumenterade äldre kulörer: Dörr norrsida underliggande kulör motsvarar befintlig S3005-G50Y

Veranda i norr:

Nuvarande kulör: Pelarna har kulör S3005-G50Y. Locklistpanel samma som övrig fasad S2030-Y20R.

Dokumenterade äldre kulörer: Inga äldre kulörer på pelare. Locklisten har en röd kulör under nuvarande gula kulör, motsvarande S6020-Y80R. Möjligen kan denna röda kulör höra samman med den tidigare verandan då den inte återfinns på fasaden i övrigt. Den röda kulören bör därför inte användas vid ommålning.

Figur 5. Corps de logis med dagens färgsättning.

Figur 6. Norra sida, observera att färgen bakom fönsterluckan är mindre blekt.

Figur 7. Skrapat parti på sockellist. Underliggande beige kulör S3005-Y20R.

Figur 8. Skrapat parti på fönsteromfattning södra fasaden. Underliggande kulör S3005-Y20R.

Figur 9. Skrapat parti på baksidan av fönsterlucka visar äldre gul kulör.

Figur 10. Skrapat parti på verandans fasad visar äldre röd kulör som sannolikt bör samman med en äldre utformning av verandan.

Figur 11. Dörr mot veranda i norr.

Figur 12. Sockel med underliggande kulörer.

Byggnad: 2, Västra flygeln (Stallflygeln)

Nuvarande funktion: Bostadshus/gästrum

Ursprunglig funktion: Bostadshus, flygel.

Historik: Byggnaden är troligen uppförd vid slutet av 1700-talet. Enligt Svenska gods och gårdar 1940 är flyglarna tillkomna 1792. På bilder från 1922 har byggnaden

verandor i söder och öster. Dessa har senare avlägsnats. Troligen har man strävat efter att återställa byggnaden till ett "äldre" utseende. Detaljer som fönster, dörrar och fönsterluckor är sig dock fortfarande lika. Namnet Stallflygeln kommer sig av att det är den flygel som vetter mot stallet.

Figur 13. Västra flygeln 1922. Foto: Almberg och Preinitz. Ur: Svenska hem i ord och bilder.

Figur 14. Västra flygeln östra fasaden.

Sockel/grund:

Nuvarande kulör: S3040-Y20R

Dokumenterade äldre kulörer:

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd.

Dokumenterade äldre kulörer: -

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: S2005-Y20R

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterluckor:

Nuvarande kulör: S2005-Y20R

Dokumenterade äldre kulörer:

Dörrar:

Nuvarande kulör: S2005-Y20R

Dokumenterade äldre kulörer:

Figur 15. Ljusgrått fönster och fönsterlucka.

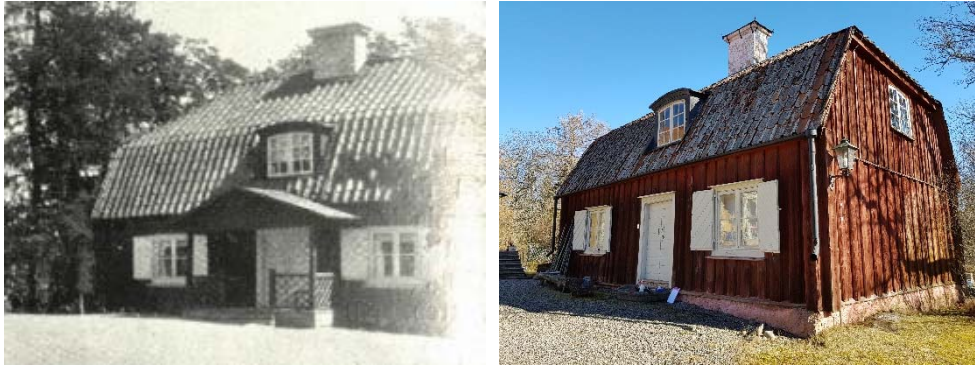
Figur 16. Tjärad källardörr.

Byggnad: 3, Östra flygeln (Köksflygeln)

Nuvarande funktion: Bostad

Ursprunglig funktion: Köksflygel samt ev. även viss bostadsfunktion.

Historik: Byggnaden är troligen uppförd vid slutet av 1700-talet. Enligt Svenska gods och gårdar utgiven 1940 har flyglarna tillkommit 1792. På bilden från 1922 syns att byggnaden hade en veranda i väster vid denna tid. Det fanns vid samma tid även en veranda mot söder vilken bland annat ska ha inrymt ett dass. Verandorna har senare avlägsnats, möjligen för att återställa byggnaden till ett förmodat äldre utseende. Fönster och dörrsnickerier liksom fönsterluckor är sig emellertid lika sedan 1922.

Figur 17. Östra flygeln 1922. Foto: Almborg och Preinitz. Ur: Svenska hem i ord och bilder.

Figur 18. Östra flygeln från sydväst.

Sockel/grund:

Nuvarande kulör: S3040-Y80R på spritputs.

Dokumenterade äldre kulörer: S3040-Y80R återfinns även på fragment av en äldre, slätare puts på östra fasadens grund.

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg, Faluröd.

Dokumenterade äldre kulörer: -

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: S2005-Y20R

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterluckor:

Nuvarande kulör: S2005-Y20R

Dokumenterade äldre kulörer: S1502-B (möjligen grundfärg)

Dörrar:

Nuvarande kulör: S2005-Y20R

Dokumenterade äldre kulörer:

Skorsten:

Nuvarande kulör: Vit

Dokumenterade äldre kulörer: Rosa (ej åtkomlig)

Figur 19. Rosa ton under den vita på skorstenen.

Figur 20. Baksida fönsterlucka, västra fasaden.

Figur 21. Rosa spritputs på södra sidans sockel.

Figur 22. Äldre, slätare puts på östsidan med samma rosa ton.

Byggnad: 4, Trädgårdsmästarebostaden

Nuvarande funktion: Bostadshus

Ursprunglig funktion: Bostadshus

Historik: Byggnaden finns med på häradsekonomiska kartan från 1901-06, men däremot inte på 1802-års karta. Den innehöll i början av 1900-talet två bostäder. Under 1940-talet kom man istället att uppföra ”långa längan” och trädgårdsmästarebostaden gjordes våren 1945 om för endast en familj. Den exteriöra trappa som tidigare funnits på baksidan togs bort liksom den västra entrén till bottenvåningen. Istället tillkom nuvarande entré på östra sidan. På Nordiska museets fotografier från 1926 framgår att fönstren då hade två lufter med två rutor i varje luft. Byggnaden hade även rödmålad panel samt ljusare omfattningar kring fönstren.

Figur 23. Trädgårdsmästarbostaden 1926 med entré från väster. Foto: Selling. Nordiska museet.

Figur 24. Trädgårdsmästarbostaden 1971 då den västra entrén försvunnit och man har satt in småspröjsade fönster. Foto: Selling. Nordiska museet.

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd.

Dokumenterade äldre kulörer: -

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: S1502-Y50R/S2002-Y201R. (fönsteromfattningar falu rödfärg)

Dokumenterade äldre kulörer: -

Dörrar:

Nuvarande kulör: S2502-Y.

Dokumenterade äldre kulörer: S5005-R80B.

Figur 25. Trädgårdsmästarbostaden sedd från sydväst.

Figur 26. Ljusa fönsterbågar och röda omfattningar.

Figur 27. Dörr på östsidan.

Figur 28. Äldre färgfragment på östsidans dörr S5005-R80B.

Byggnad: 5, Loftbod

Nuvarande funktion: bod

Ursprunglig funktion: bod

Historik: Byggnaden är flyttad till 1944 som bod för familjerna i trädgårdsmästarbostaden. Den stod ursprungligen vid ett litet torpställe nära Åboö i Södermanland, men var då något högre än vad den nu är. Efter överläggningar med Erik Lundberg anpassades loftbodens höjd vid återuppsättningen på Hallunda för att den omfångsmässigt skulle underordna sig Trädgårdsmästarbostaden.

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd.

Dokumenterade äldre kulörer: -

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör:

Dokumenterade äldre kulörer:

Dörrar:

Nuvarande kulör: Tjärade

Dokumenterade äldre kulörer: Tjärade

Figur 29. Loftboden sedd från sydväst 2016.

Figur 30. Fönster med vita spröjs och röd omfattning södra gaveln.

Figur 31. Tjärade dörrar och beslag.

Figur 32. Fönster med röd omfattning norra gaveln.

Byggnad: 6, Långa längan

Nuvarande funktion: Bostadshus

Ursprunglig funktion: Bostadshus, arbetarbostäder

Historik: Byggnaden tillkom under 1940-talet som en del i förbättrandet av lantarbetarnas bostadssituation. År 1938 utkom, till följd av en proposition i riksdagen, publikationen ”Utredning och förslag till förbättring av bostäder för lantarbetare”. Denna innefattade en tioårsplan för förbättring av lantarbetarbostäderna, vilken bifölls av 1939 års riksdag. Möjligen kan de förbättrade bostäderna på gården även sättas i samband med statarsystemets upphävande 1945. Ritningarna för långa längan är signerade av Kjell Westin, Arkitekt, 1943.

Sockel/grund:

Nuvarande kulör: Svart.

Dokumenterade äldre kulörer:

Fasad:

Nuvarande kulör: Falu rödfärg

Dokumenterade äldre kulörer: -

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: S0502-Y50R

Dokumenterade äldre kulörer:

Dörrar:

Nuvarande kulör: Grön S5020-G30Y, (källardörr tjärad)

Dokumenterade äldre kulörer: Grön S5020-G30Y/S5030-G30Y, (källardörr tjärad)

Figur 33. Grön kulör dörr och räcke.

Figur 34. Vitbrutet fönster med röd omfattning.

Byggnad: 7, Trädgårdsmagasinet

Nuvarande funktion: Förråd.

Ursprunglig funktion: Magasin.

Historik: Byggnaden är flyttad till platsen omkring 1940. Enligt uppgifter i Läns museets inventering från 1978 är den flyttad från Salems socken. Salems hembygdsförening omnämner den med ord och bild i sin hembygdstidning 2006:1. Det framgår där att den tidigare stått vid allén som leder upp till Bergaholms gård i Salems socken.

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg faluröd

Dokumenterade äldre kulörer: -

Fönsterluckor:

Nuvarande kulör: Tjärade

Dokumenterade äldre kulörer:

Dörrar:

Nuvarande kulör: Tjärade

Dokumenterade äldre kulörer:

Figur 35. Magasinet sett från norr.

Figur 36. Magasinet sett från sydöst.

Figur 37. Detalj av tjärad port på norra långsidan.

Figur 38. Spår av tjära på port på södra sidan.

Byggnad: 8, Vagnslider

Nuvarande funktion: Förvaring

Ursprunglig funktion: Vagnslider. Senare två traktorgarage på norra gaveln. På vinden ett större utrymme, möjligen för torkning.

Historik: Befintlig byggnad finns avbildad på fotografi från år 1901.

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd

Dokumenterade äldre kulörer:

Dörrar:

Nuvarande kulör: Tjärade (i något fall faluröd slamfärg).

Dokumenterade äldre kulörer:

Figur 39. Vagnslider sett från väster.

Figur 40. Tjärade dörrar och överstycken.

Figur 41. Enkeldörr med falurödfärg.

Figur 42. Spår av tjära på port och smide.

Byggnad: 9, Tegelbod

Nuvarande funktion: Förvaring av taktegel

Ursprunglig funktion: Förvaring av taktegel.

Historik: Byggnaden är uppförd på 1970-talet av virke som återanvänts från en äldre loge, som tidigare låg söder om fågård.

Fasad:

Nuvarande kulör: slamfärg, faluröd.

Dokumenterade äldre kulörer: -

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: Mörka, tjärade

Dokumenterade äldre kulörer: -

Dörrar:

Nuvarande kulör: tjära respektive faluröd slamfärg.

Dokumenterade äldre kulörer:

Figur 43. Tegelboden från sydöst.

Figur 44. Spår av tjära på port och smide.

Byggnad: 10, Brandbod/hönshus

Nuvarande funktion: Förvaringsbod

Ursprunglig funktion: Brandbod/hönshus

Historik: Byggnaderna finns inte med på karta över gården från 1926 men däremot på ett flygfoto från 1936. Det rör sig egentligen om två separata byggnadskroppar som i senare tid sammanförts under samma tak. Den mindre byggnaden har fungerat som

brandbod och den större som hönshus. Av bilder från Läns museets byggnadsinventering 1978 att döma så var södra fasadens fönster då större. På taket fanns även tre ventilationsskorstenar.

Fasad:

Nuvarande kulör:

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör:

Dokumenterade äldre kulörer: ockragult fönster på baksidan cirka S2040-Y20R.

Dörrar:

Nuvarande kulör: Tjärade

Dokumenterade äldre kulörer:

Figur 45. Byggnaden från sydöst.

Figur 46. Byggnaden från nordväst med gul fönsteromfattning.

Byggnad: 11, Ladugård och stall

Nuvarande funktion: Tvättstuga, snickarbod i det gamla fähuset,

Ursprunglig funktion: ladugård, stall, foderförvaring.

Historik: En byggnad i ungefär samma läge finns med på 1802 års karta. På kartan från 1926 finns byggnaden med, nämnd som ladugård. Den finns även med på Häradsekonomiska kartan från 1901-06. Längst norrut låg stall och sadelkammare. Direkt söder om denna låg fähuset. Enligt beskrivningen i "Svenska Gods och Gårdar" utgiven 1940, är ladugården uppförd i början 1800-talet vilket även kan stämma med det faktum att stommen delvis har utknutar. I Läns museets byggnadsinventering från 1978 kan man läsa att byggnaden då hade gula fönsteromfattningar. Byggnaden har byggts till vid något tillfälle, vilket är syns tydligt från loftet där två olika typer av takstolskonstruktioner är synliga. Det finns även en glipa mellan byggnadsdelarna.

Fasad:

Nuvarande kulör: Faluröd slamfärg

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: 8500-N på bågar, S1515-Y30R på omfattning. Sannolikt slår underliggande gula kulör igenom varför omfattningen har en gulare ton i det vita än på övriga byggnader.

Dokumenterade äldre kulörer: Ockragul cirka S2040-Y20R.

Nuvarande kulör: Tjärade
Dokumenterade äldre kulörer:

Figur 47. Ladugården sedd från norr.

Figur 48. Ladugården sedd från sydväst.

Figur 49. Fönsteromfattning östsida, framskarapad gul kulör.

Figur 50. Tjärad dörr och dörromfattning.

Figur 51. Fönsteromfattningens insida med spår av ockragul.

Figur 52. Vit fönsteromfattning med svart bäge.

Byggnad: 12, Dass

Nuvarande funktion: Övergivnet, förfallet.

Ursprunglig funktion: Dass

Historik: Finns inte med på kartan från 1926, men skulle kunna vara bortglömt.

Figur 53. Dasset 2016. Foto: Tobias Mårud

Byggnad: 13, Lusthus

Nuvarande funktion: Lusthus

Ursprunglig funktion: Lusthus

Historik: lusthuset flyttats till platsen från gården Vidängen i Bromma. Fönster och dörrar blev enligt uppgift nya, liksom koppertaket. Det flyttades till Hallunda 1937.

Fasad:

Nuvarande kulör: Mycket urblekt, bindemedlet i det närmaste helt borta S6010-G70Y

Dokumenterade äldre kulörer: Ursprunglig kulör uppskattas till en grönjörd motsvarande cirka S7010-G70Y.

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: Bågen har samma kulör som fasad men spröjsen har spår av ockragul S2040-Y20R.

Dokumenterade äldre kulörer:

Dörrar:

Nuvarande kulör: Dörren har samma kulör som fasad men spröjsen har i likhet med fönstren spår av ockragul S2040-Y20R.

Dokumenterade äldre kulörer:

Figur 54. Lusthuset sett från sydväst.

Figur 55. Interiör lusthus.

Figur 56. Dörr, spår av ockragul kulör på dörrens spröjs.

Figur 57. Fönster, spår av ockragul på kitt.

Figur 58. Fönster, spår av ockragul på kitt.

Byggnad: 14, Bod

Nuvarande funktion: Bod

Ursprunglig funktion: Bod

Historik: Enligt ägaren uppfört på platsen på 1980-talet. Finns därmed inte heller med i LänsMuseets inventering från 1978.

Boden är av sent datum och har inte undersökts närmare vad gäller exakta kulörer.

Figur 59. Boden är av sent datum och har inte undersökts närmare vad gäller exakta kulörer.

Byggnad: 15, Klockhuset

Nuvarande funktion: Bostad

Ursprunglig funktion: Östra Hallundas äldre manbyggnad eller möjligen det äldsta säteriets manbyggnad, osäkra källor. Senare statarbostad samt inspektorsbostad.

Historik: Delar av byggnaden kan härstamma från östra Hallundas manbyggnad, eller utgöra det äldsta säteriets manbyggnad. Byggnaden uppges senare ha inrymt statarbostad respektive inspektorsbostad. Nordiska museets bilder från 1926 visar att byggnaden då hade tvåluftsfönster med två rutor i varje båge. Möjligen hade man även en annan dörr. En stor renovering genomfördes i början av 1940-talet. Uppmättningsritningar från 1939 visar en delvis annorlunda fönstersättning än dagens på östra fasaden. Uppmättningsritningen omfattar inte heller vällingklockan varför denna kan antas ha tillkommit senare.

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: S2005-Y20R.

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterluckor:

Nuvarande kulör: S2005-Y20R.

Dokumenterade äldre kulörer:

Dörrar:

Nuvarande kulör: S3502-Y

Dokumenterade äldre kulörer: S4005-G50Y.

Figur 60. Klockhuset 1926 med annan typ av fönster. Foto: Selling, Nordiska museet.

Figur 61. Klockhuset avbildat 1964. Sannolikt är det den mörkare kulör som återfunnits under nuvarande kulör som syns på bilden. Foto: Alf Nordström, Stockholms länsmuseum.

Figur 62. Klockhuset sett från sydväst.

Figur 63. Pardörr med skuren dekor.

Figur 64. Fönster med röd omfattning och ljusa fönsterluckor.

Figur 65. Pardörr med skuren dekor.

Byggnad: 16, Orangeriet

Nuvarande funktion: I någon mån förvaringsutrymme.

Ursprunglig funktion: Orangeri/växthus

Historik: Orangeriet hör samman med den omfattande trädgårdsanläggningen. Det ersatte en äldre, enklare trädgårdsbod (se byggnad 17). Nuvarande byggnad finns inte med på häradsekonomiska kartan. Enligt uppgift från ägaren har de två små ”gurkhusen” byggts under våren 1945. Likaså entrén med sina åtta pelare. Den har enligt uppgift varit gavel till ett lusthus på järnhandlare Wolraths gård i Uppsala.

Fasad:

Nuvarande kulör: Brun kulör som dock inte uppvisar några direkta pigmentspår. Kan möjligen vara en roslagsmahogny (blandning mellan tjära, linolja och terpentin) eller dylikt.

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: S4550-Y80R

Dokumenterade äldre kulörer: S5020-Y60R/S5030-Y60R

Dörrar:

Nuvarande kulör: S4550-Y80R

Dokumenterade äldre kulörer: S5020-Y60R/S5030-Y60R

Entréparti:

Nuvarande kulör: S6010-G70Y

Dokumenterade äldre kulörer: På pelarna finns en äldre kulör; S5502-G/S5500-N. Eftersom denna inte återkommer på det gröna väggpartiet hålls det för sannolikt att denna gråa ton hör samman med skedet innan flytten till Hallunda

Figur 66. Orangeriet sett från nordväst.

Figur 67. Fasadpanelen har en brunaktig kulör, men inga pigmentspår.

Figur 68. Pelarna har en underliggande blågrå kulör, som möjligen härrör från ett äldre utförande innan flytten till Hallunda.

Figur 69. Nuvarande röda kulör på dörr och fönsterbågar.

Figur 70. Fragment av äldre brunrött pigment på dörr.

Figur 71. Fragment av äldre brunrött pigment på fönsterbågens högra del.

Byggnad 17, höns- och svinhus

Nuvarande funktion: Bod

Ursprunglig funktion: f.d. trädgårdsbod. Har senare använts för höns och grisar.

Historik: Byggnaden har enligt nuvarande ägare sitt ursprung i en trädgårdsbod. Möjligen kan det vara den redskapsbod som är markerad i sydöst på Nordiska museets karta från 1926. Byggnaden flyttades enligt ägaren till nuvarande plats i samband med att det nya orangeriet tillkom på 1930-talet. På den nu aktuella platsen finns dock en vedbod och en ladugård markerad på 1926 års karta. Grunden av betongstenar ger dock ett relativt modernt intryck vilket styrker att den tillkommit i sitt nuvarande läge på 1930- 40-talet. Platsen nordöst om trädgården har även bebyggelse på 1802 års karta.

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: Svart

Dokumenterade äldre kulörer:

Dörrar:

Nuvarande kulör: tjärade

Dokumenterade äldre kulörer:

Figur 72. Svinhus mm.

Byggnad 18, garage

Nuvarande funktion: Förråd.

Ursprunglig funktion: Garage och förråd

Historik: Byggnadens ålder är okänd. Av stengrunden att döma kan den möjligen vara uppförd före de förändringar som genomfördes på gården under 1930 – 40-talet. Eventuellt under sent 1800-tal. På 1926 års karta finns det två större byggnader i detta bebyggelseläge; en ladugård i söder och ett brygghus strax norr om denna. Vilken av dessa byggnader garaget skulle vara är inte helt säkert då kartan inte är helt exakt ritad.

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd

Dokumenterade äldre kulörer: Spår av ockragul

Dörrar:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd

Dokumenterade äldre kulörer:

Figur 73. Garage med röda fönsteromfattningar och portar.

Byggnad: 19, Magasin

Nuvarande funktion: Bod

Ursprunglig funktion: Magasin

Historik: Byggnaden har flyttats till platsen under 1930-1940-talet. Av Nordiska museets karta från 1926 att döma låg gårdens magasin tidigare i ungefär samma läge men något annorlunda orienterad.

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: Omfattningar tjärade

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterluckor:

Nuvarande kulör: Tjärade

Dokumenterade äldre kulörer:

Dörrar:

Nuvarande kulör: Tjärade

Dokumenterade äldre kulörer:

Figur 74. Magasin sett från sydväst.

Figur 75. Tjärad dörr i söder.

Figur 76. Magasin från nordöst.

Figur 77. Tjärad omfattning kring öppningar.

Byggnad: 20, Bod

Nuvarande funktion: Bod med loftgång på gaveln.

Ursprunglig funktion: Vedbod

Historik: Byggnaden har uppförts på platsen, sannolikt på 1930–1940-talet. I Riksantikvarieämbetets ritningsarkiv finns en förslagsritning till en vedbod vid Hallunda som motsvarar byggnadens utseende. Ritningen är inte daterad eller signerad. Enligt uppgifter hos nuvarande ägare var arkitekt Erik Lundberg delaktig vid diskussionerna om vedboden. Sannolikt har vissa ingående byggnadsdelar återanvänts från andra äldre byggnader.

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd.

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsteromfattningar:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd

Dokumenterade äldre kulörer:

Dörrar:

Nuvarande kulör: Bottenvåningens dörrar är tjärade.

Dokumenterade äldre kulörer: Övre våningen har fragmentariska spår efter en ockragul kulör motsvarande cirka S2040-Y20R. Bottenvåningens dörrar har sannolikt varit tjärade från början. Möjligen beror detta på att dörrarna är återanvända från andra byggnader.

Figur 78. Bod från sydväst.

Figur 79. Tjocka lager äldre tjära på nedre dörr i väster.

Figur 80. Spår av ockragult pigment på övre dörr i väster.

Figur 81. Övre dörr i söder.

Figur 82. Rödfärgade omfattningar omkring öppningar.

Figur 83. Tjärad dörr i öster

Byggnad: 21, Hönshus

Nuvarande funktion: obrukat

Ursprunglig funktion: Hönshus

Historik: Byggnaden har troligen tillkommit på 1940-talet. Under och efter andra världskriget förespråkades självhushållning vilket bl.a. resulterade i att det blev vanligt med hönseri på gårdarna. Hönshuset är indelat i två sektioner.

Fasad:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd

Dokumenterade äldre kulörer:

Fönsterbågar:

Nuvarande kulör: cirka S2005-Y20R.

Dokumenterade äldre kulörer:

Dörrar:

Nuvarande kulör: Slamfärg, faluröd

Dokumenterade äldre kulörer:

Figur 84. Fönster med vit båge.

Förslag kulörer

Följande förslag ges till färgsättning på karaktärsbyggnaderna vid Hallunda. Innan ommålning skall dock alltid uppstrykningsprover göras för att avgöra vilken kulör som skall användas. Detta för att undvika risker för att felmätning av ncs-kulörer skulle ha gjorts samt för att ge utrymme för individuellt tyckande om kulörerna. Man behöver även ha en plan för att få en samstämmighet i färgsättningen på såväl den enskilda byggnaden som hela bebyggelsemiljön.

Den färgsättning vi föreslår bygger på 1930 – talets återgång till ett förmodat 1700-talsutseende på gården. På fotografier från omkring sekelskiftet 1900 kan man se att fönsterbågarna på corps de logis har en mörkare kulör än omfattningarna. Inga spår har hittats efter vilken kulör det varit inom ramen för denna undersökning. Det har inte heller prioriterats då den hör samman med ett 1800-tals utseende på gården som kan vara svårt att gå tillbaka till på ett konsekvent sätt.

Prioriterade byggnader

Populärnamn: Corps de logis	
Husnr:1	
	Förslag kulörer
Sockel bör vara	Rosa: S1020-Y20R, S2020-Y60R. Beige: S4010-Y10R, S4005-Y20R
Fasadpanel skall vara ockragul	Ockragul; S2030-Y20R, S2040-Y20R, S2050-Y20R
Fönster och snickeridetaler bör vara	Bruten vit: S1005-Y20R, S1505-Y20R, S2005-Y20R, S3005-Y20R S3005-G50Y,
Dörr mot söder bör vara	Engelskt rött; S6030-Y90R, 5040-Y90R, 5040-Y80R,
Dörr mot norr bör vara	Bruten vit: S2005-Y20R, S3005-Y20R S3005-G50Y,
Fönsterluckor bör vara	Bruten vit: S1005-Y20R S1505-Y20R, S2005-Y20R, S3005-Y20R, S3005-G50Y,
Kommentarer: Fasadpanelen skall även fortsättningsvis vara ockragul. Äldre kulör tycks vara något mörkare än dagens färgsättning. De mörkare gråbrutna tonerna på fönsterdetaljer, knutar och lister hör samman med denna äldre färgsättning. Om man väljer en kraftigare ockragul kulör bör man följaktligen även välja en mer gråbruten ton på snickeridetaljerna. Sockeln är idag gul vilket inte har någon lång hävd. Man bör återgå till en rosa eller beige sockel.	

Populärnamn: Västra flygeln		
Husnr: 2		
		Förslag kulörer
Sockel bör vara		Rödrosa: S3040-Y80R/S3050-Y80R
Fasadpanel och knutar skall vara		Slamfärg, faluröd
Fönster och fönsterluckor bör vara		Bruten vit. S1005-Y20R, S1505-Y20R, S2005-Y20R, S3005-Y20R
Dörr bör vara		Bruten vit. S2005-Y20R, S3005-Y20R,
Kommentarer: Västra och östra flygeln bör färgsättas underordnat corps de logis. Om en mörkare färgsättning väljs på snickeridetaler på huvudbyggnaden bör detta även väljas för flyglarna. Slamfärg kan väljas som standardfaluröd eller falu ljus.		

Populärnamn: östra flygeln		
Husnr: 3		
		Förslag kulörer
Sockel bör vara		S3040-Y80R/S3050-Y80R
Fasadpanel och knutar skall vara		Slamfärg, faluröd
Fönster och fönsterluckor bör vara		S1005-Y20R, S1505-Y20R, S2005-Y20R, S3005-Y20R
Dörr		S2005-Y20R, S3005-Y20R,
Kommentarer: Västra och östra flygeln bör färgsättas underordnat corps de logis. Om en mörkare färgsättning väljs på snickeridetaler på huvudbyggnaden bör detta även väljas för flyglarna. Slamfärg kan väljas som standardfaluröd eller falu ljus.		

Populärnamn: Trädgårdsmästarbostaden		
Husnr: 4		
		Förslag kulörer
Fasadpanel och knutar skall vara		Slamfärg, faluröd
Fönster bör vara		Bruten vit: S1502-Y20R/S2002-Y20R. S1005-Y20R, S1505-Y20R, S2005-Y20R, S3005-Y20R (fönsteromfattningar slamfärg, faluröd)
Dörr		Bruten vit: S2502-Y, S3502-Y, 4502-Y, Gråblå: S5005-R80B, S4005-R80B
Kommentarer: Slamfärg kan väljas som standardfaluröd eller falu ljus. Färgsättning av fönsterbågar görs i relation till främst Klockhuset och eventuellt även Långa längan. Dörren kan med fördel målas en gråblå färgton.		

Populärnamn: Långa Längan		
Husnr:6		
		Förslag kulörer
Fasadpanel och knutar skall vara:	Slamfärg, faluröd	
Fönster bör vara:	S0502-Y50R, S1002-Y20R, S1502-Y20R, S1505-Y20R, S2002-Y20R, S1502-Y50R, S2002-Y20R, S1005-Y20R, S2005-Y20R, (fönsteromfattningar falu rödfärg)	
Dörr bör vara:	S5020-G30Y, S5030-G30Y, S6030-G30Y	
<p>Kommentarer: Slamfärg kan väljas som standard faluröd eller falu ljus. Färgsättning av fönsterbågar kan göras i sammanhang med trädgårdsmästarbostaden och klockhuset. I och med att långa längan är betydligt yngre än de två övriga kan det i viss mån också ses som en separat färgsättning med ljusare fönsterfärg. Dörrarna har sannolikt färgsatts gröna redan från början och det bör man även fortsätta med.</p>		

Populärnamn: Lusthuset		
Husnr: 13		
		Förslag kulörer
Fasadpanel skall vara	Grönjord(?); S6010-G70Y, S7010-G70Y, S7010-G50Y	
Fönster bör vara	Spröjs ockragul: S2050-Y20R, S2030-Y20R, S2040-Y20R. I övrigt fasadkulör (se dokumentation för avgränsning).	
Dörr bör vara	Spröjs ockragul S2050-Y20R, S2030-Y20R, S2040-Y20R I övrigt fasadkulör (se dokumentation för avgränsning)	
<p>Kommentarer: Lusthusets färgsättning är sannolikt utförd av Erik Lundberg. Pigmentspåren visar att spröjs och kitt haft en ockragul kulör medan fasad och fönstrens och dörrarnas ramverk varit målade i en grön kulör som tycks motsvara en grönjord. Den gröna kulör som väljs till fasaden används följaktligen även till fönster- och dörramverk. Ockragul kulör väljs i samklang med den gröna fasadkulören.</p>		

Populärnamn: Klockhuset		
Husnr: 15		
		Förslag kulörer
Fasadpanel och knutar skall vara	Slamfärg, faluröd	
Fönster bör vara	Bruten vit: S1505-Y20R, S1502-Y50R/S2002-Y20R, S1005-Y20R, S2005-Y20R, S3005-Y20R	
Dörr bör vara	Grå: S3502-Y, S4005-G50Y (umbra), S5010-G90Y (brun umbra)	

<p>Kommentarer: Slamfärg kan väljas som standardfaluröd eller falu ljus. Färgsättning av fönster bör göras i relation till trädgårdsmästarbostaden samt i samklang med kulör på dörr. Dörren tycks ha haft en mörkare gråbrun färgsättning, möjligen med brun umbra, fram till senaste ommålningen vid mitten av 1990-talet, vilket är möjligt att återgå till.</p>	

Populärnamn: Orangeriet	
Husnr: 16	
	Förslag kulörer
Fasadpanel	Bör analyseras kemiskt i samband med ommålning, möjligen roslagsmahogny.
Fönster bör vara	Engelskt röd: S5040-Y80R, S4050-Y90R, S4550-Y80R, Brun: S5040-Y50R, S5040-Y60R, S5040-Y70R
Dörr bör vara	Engelskt röd: S5040-Y80R, S4050-Y90R, S4550-Y80R, Brun: S5040-Y50R, S5040-Y60R, S5040-Y70R
Grönt entréparti skall vara	Grönjord(?); S6010-G70Y, S7010-G70Y, S7010-G50Y
<p>Kommentarer: Entrépartiet är mycket karakteristiskt och skall behålla sin gröna färgsättning. Fasadens färgtyp har inte kunnat utredas okulärt. Den är inte täckande och möjligen kan det röra sig om en roslagsmahogny, d.v.s. en tjärblandning, då inga tydliga pigmentspår finns (vilket sannolikt varit fallet med en lasyr). Man bör därför utreda detta i samband med en reovering. Fasaden skall ha en icke täckande bemålning. Fönster och dörrar är idag engelskt röda men har tidigare haft en brunare kulör. Den engelskt röda kulören har möjligen en bättre kontrastverkan mot fasaden.</p>	

Övriga byggnader

Byggnader som är avfärgade med faluröd slamfärg bör även fortsättningsvis behandlas på detta sätt. Slamfärg kan väljas som standardfaluröd eller falu ljus, men man bör hålla valet däremellan sammanhållet på gården. Där även fönsteromfattningarna är faluröda bör detta vidmakthållas, då det tycks vara ett arkitektoniskt uttryck man valt i samband med restaureringarna på 1930 – 1940-talet. Portar är enligt uppgift från ägaren behandlade med dalbränd trätjära med inblandning av linolja och terpentin (roslagsmahogny). Man bör fortsätta denna behandling, i synnerhet då det kan skapa måleritekniska problem om man målar över en tjärad yta. I några fall finns spår av ockragula omfattningar och bågar på fönster på ekonomibygnaderna. Man bör hålla öppet för att man kan återgå till en sådan färgsättning på ekonomibygnaderna om önskemål finns. Man kan även fortsätta med nuvarande ljusa (vita) färgsättning om så önskas. Den nu utförda färgdokumentationen kan ligga till grund vid kommande restaureringsarbeten.

Referenser

Mårud, Tobias, Sjökvist, Helén. 2017. Hallunda gård – bebyggelseöversikt. Antikvarisk rapport. Hallunda 4:20. Botkyrka socken. Botkyrka kommun. Södermanland. Stiftelsen Kulturmiljövård.

Sjökvist, Helén. 2018. Hallunda gård – fördjupad bebyggelseöversikt. Antikvarisk rapport. Hallunda 4:20. Botkyrka socken. Botkyrka kommun. Södermanland. Stiftelsen Kulturmiljövård.